

Hfz. Mahmud Traljić

IZDAVAČKA DJELATNOST MUSLIMANSKIH DRUŠTAVA U BOSNI I HERCEGOVINI DO 1945. GODINE*

Prva čitaonica u Bosni i Hercegovini po okupaciji ovih zemalja od strane Austro-Ugarske monarhije 1878. godine osnovana je u Derventi 1880. godine pod imenom “Narodna čitaonica”. “Bosansko-Hercegovačke novine” su tom prilikom javile, da u čitaonici (društvu) imaju i četiri muslimana. Iste godine “ustrojeno” je u Žepču “Čitalačko Društvo” sa 30 članova svih vjeroispovijesti (*Bosansko-Hercegovačke novine* od 01.10.1880.)¹ Od te godine do 1887., kada je u Sarajevu otvorena muslimanska “Čitaonica – Kiraethana”, bilo je u Bosni i Hercegovini osnovano nekoliko društava (3 vatrogasna, 3 čitaonice, 1 ženska zadruga i 2 dobrotvorna) za pripadnike svih vjeroispovijesti.²

Kiraethana u Sarajevu (od 1904. Islamska čitaonica) je prva muslimanska čitaonica u Bosni i Hercegovini.

Iza Sarajeva kiraethane se osnivaju po drugim mjestima: Banjoj Luci (1890.), Tuzli (1891.), Rogatici (1898.), Brčkom (1898.), Prozoru (1899.) itd.

* Iz kulturne historije Bošnjaka, Travnik, 1999. godine.

¹ Đorđe Pejanović: Kulturno-prosvetna, humana i socijalna društva u BiH za vreme austrijske vladavine, Sarajevo. 1930., str. 4.

² Ibidem, str. 5.

One su začetak društvenog života među muslimanima. U njima se sastajalo, diskutiralo (naročito u doba borbe za vjersko-prosvjetnu autonomiju, 1899.-1909., kada je najviše i otvoreno muslimanskih čitaonica), čitalo novine, držala predavanja.³

Pristizanjem prvih evropski školovanih ljudi među muslimanima Bosne i Hercegovine osjeća se izvjesno gibanje. I muslimanska djeca sve više pohađaju državne škole. Pojavljuju se i prvi literarni pokušaji. Jači zamah u tome pogledu osjetio se pojavom prvog muslimanskog časopisa "Behar" (maj 1900.). On okuplja oko sebe nemalo sve muslimane, koji se bave pisanjem. Među saradnicima se nalaze već poznata imena: Safvet-beg Bašagić, Edhem Mulabdić, Osman Nuri Hadžić. Mnogi, koji se prvi put javio u "Beharu", kasnije je postao priznat književnik ili javni radnik. Mnogo čini u tom pogledu i knjižara braće Bašagić, pokrećući "Biblioteku Braće Bašagića".⁴

Pojavom prvih društava i rad na kulturno-prosvjetnom uzdizanju muslimana dobiva nov zamah, postaje intenzivniji i organiziraniji.

U martu 1903. godine osnovano je u Sarajevu društvo "Gajret". Zadatak mu je bio da pomaže muslimane čak na srednjim i višim školama u Bosni i Hercegovini i Austro-Ugarskoj monarhiji. Osnivanje društva naišlo je kod većine na lijep prijem. Omladina ga je pozdravila sa oduševljenjem. Vladi odani ljudi (bar većina) i konzervativni svijet nerado su gledali na osnivanje "Gajreta". Neki su pokušali na osnivačkoj skupštini da odgode njegovo osnivanje. Kad u tom nisu uspjeli demonstrativno su napustili skupštinu. Uskoro poslije "Gajreta" dolazi do osnivanja i drugih društava. 1906. godine osnovano je Zanatlijsko udruženje "Ittihad" u Mostaru; 1908. Radničko i zanatlijsko društvo "Hurrijet" u Sarajevu; Koturaško društvo "El-Kamer" u Sarajevu; Antialkoholičarsko društvo u Rogatici itd.

Rad pojedinih društava odvija se prema njihovim pravilima. Neka od ovih društava u svojim pravilima predviđaju i izdavanje svojih listova. "Gajret" počinje izdavati svoj kalendar. Uz to izlaze i druge publikacije.

³ U mostarskoj Kiraethani je održan 6. V 1899. sastanak mostarskih muslimana na kome je zaključeno, da se povede borba za vjersko-prosvjetnu autonomiju muslimana. Radi toga je Zemaljska vlada, po naređenju iz Beča, zatvorila mostarsku Kiraethanu. Vidi: Osman Nuri Hadžić: "Borba muslimana za versku i vakufsku-mearifsku autonomiju", str. 66 (u knjizi *BiH pod austro-ugarskom upravom*).

⁴ U ovoj Biblioteci izašlo je 4-5 manjih radova Safvet-bega Bašagića, Edhema Mulabdića i Hamida Šahinovića (Ekrema). Iako skromna, izdanja ove Biblioteke su za ono vrijeme mnogo učinila.

Prvi svjetski rat usporava, ako ne i obustavlja rad ovih društava. Po završetku rata 1918. godine postojeća društva obnavljaju svoj rad, nova se osnivaju. Izdavačka djelatnost ovih društava kreće se u početku uglavnom u izdavanju godišnjih kalendara ("Hurrijet", "Merhamet", "Narodna uzdanica", "Trezvenost"). "Gajret" prilazi tome poslu s određenim planom. Pokreće svoju biblioteku. I "Hurrijet" pokreće svoju Biblioteku, ali u njoj objavljuje samo dvije knjige. "El Hidaje" nema svoje određene biblioteke, ali izdaje u toku svog postojanja 10 raznih publikacija.⁵

"Gajret" (1903. – 1941.)

"Gajret", društvo za potpomaganje đaka muslimana iz Bosne i Hercegovine, koji uče na srednjim i višim školama u Bosni i Hercegovini i Austro-Ugarskoj monarhiji u Sarajevu, osnovano je 1903. godine. U vremenu od 1903. do 1941. godine društvo je mijenjalo nekoliko puta svoje ime. Tako poslije ovog prvog naziva, ono se zove Muslimansko potporno društvo "Gajret"; "Gajret", društvo za kulturno i ekonomsko podizanje muslimana; Srpsko muslimansko kulturno-prosvjetno društvo "Gajret", te konačno Kulturno-prosvjetno društvo "Gajret".

U svome radu "Gajret" je prošao kroz nekoliko faza: od osnutka do 1908. godine glavni rad društva bio je pomaganje đaka na školama; od 1908. do 1913. društvo se mnogo jače angažiralo i na drugim poljima muslimanskog javnog života; 1913. godine austrijska uprava uvodi Komesarijat u "Gajret" (komesarsku vlast vrši Vakufsko-mearifski saborski odbor preko Vakufske direkcije u Sarajevu), što traje do 1919. Od te godine društvo se, pored prosvjetnog i kulturnog rada, mnogo bavi i privrednim podizanjem muslimana osnivajući i svoju posebnu banku, otvarajući ćilimarske škole i radionice za muslimansko ženskinje (Trebinje, Novi Pazar). Posebno je zapažen rad i nastojanje društva na podizanju zadrugarstva među muslimanima u predratnoj Jugoslaviji.

Pored davanja stipendija i pomoći učenicima srednjih i studentima visokih škola, "Gajret" otvara i svoje internate (iza 1920.) za srednjoškolsku omladinu u Sarajevu (muški i ženski), Mostaru, Tuzli, Banjoj Luci, Bihaću i Foči (u zajednici sa "Prosvjetom"). Glavni odbor beogradskog "Gajreta" –

⁵ Neka društva štampala su samo svoja pravila. (Udruženje džematskih imama – imama matičara, Udruženje šerijatskih sudaca).

“Osman Đikić”, otvorio je u Beogradu konvikt za studente muslimane, dok je Glavni odbor u Sarajevu imao konvikt za zanatlijsku omladinu.⁶

Gajret je izdao:

1. Pravila “Gajreta”, društva za potpomaganje *đaka muslimana iz Bosne i Hercegovine, koji uče na srednjim i višim školama u Bosni i Hercegovini i Austro-Ugarskoj monarhiji*, Sarajevo. 1903. str. 12. 15x10.⁷
2. Kalendar “Gajret”. 1324. godina po hidžretu (od 25. februara 1906. do 13. januara 1907), God. I. Sarajevo. Naklada “Gajreta”, društva za potpomaganje đaka muslimana. 1906. str. 158 + XII + 107 + (1) teksta na turskom jeziku. 23x15.
 - Godina II 1325. godina po hidžretu (od 14. februara 1907. do 3. februara 1908.), Sarajevo. 1907. str. 160+XIV+64 teksta na turskom jeziku. 23x15.
 - “Gajret” kalendar za godinu 1333./1915, Zagreb. Naklada “Gajreta” prosvjetnog i kulturnog društva muslimana u Bosni i Hercegovini, str. 117+XIX+ (4). 23x15.⁸
 - “Gajret” kalendar za godinu 1937. (1355. – 1356. po Hidžri), Uredio i izdao Glavni odbor društva “Gajret”. Sarajevo. 1936. str. 248+(12). 23x15.
 - “Gajret” kalendar za godinu 1938. (1356. – 1357. po Hidžri), Sarajevo. 1937. str. 249+(23). 23x15.

⁶ Godine 1903. štampalo je uredništvo *Behara* knjižicu *Gajret, društvo za potpomaganje đaka muslimana, njegov razvitak i postanak* Uredio Edhem Mulabdić, Sarajevo. 1903., str. 63+1. Sadržaj: Uredništvo Behara: “Predgovor”, Muhibbi “Gajret”: “Gajretova himna”, Rizabeg Kapetanović: “Gajret (pjesma)”. “Gajret (njegova potreba i osnutak)”, “Glavna skupština”, “Brzajavni pozdravi Gajretu”, “Dosad se upisaše u Gajret”, “Pravila Gajreta”, “Naš rad za Gajret”, “Darovi Gajretu”. Muhibbi “Gajret” je Safvet-beg Bašagić.

⁷ 1908. godine štampana su: Pravila muslimanskog potpornog društva “Gajret” u Sarajevu; 1911.: Pravila “Gajreta”, prosvjetnog i kulturnog društva muslimana u BiH; 1932.: Pravila srpskog muslimanskog kulturno-prosvjetnog društva “Gajret”.

⁸ Kalendar “Gajret” za 1915. kao i kasnije Opojna pića, izdala Vakufska direkcija kao državni komesar u Upravi “Gajreta”.

- “Gajret” kalendar za godinu 1939. (1357. – 1357. po Hidžri); Izdao Glavni odbor “Gajreta”. Uredio Hamid Kukić. Sarajevo, 1938. str. 354+(30). 23x15.
 - “Gajret” kalendar za godinu 1940. (1358. – 1359. po Hidžri), Sarajevo. 1938. str. 354+(30). 23x15.
 - “Gajret” kalendar za godinu 1941. (1359. – 1360. po Hidžri). Izdao Glavni odbor “Gajreta”. Uredio redakcioni odbor. Sarajevo. 1940. str. 328+(24). 23x15.
3. *Opojna pića. “Gajretov” ramazanski poklon*, Sarajevo. 1914. str. 14. 20x13. Sadržaj: “Predgovor” (Vakufsko mearifskog saborskog odbora u Sarajevu – “Gajret” broj 87), “Opojna pića s vjerskog gledišta”, od Reisul-uleme Hadži Mehmed Džemaludina Čauševića, “Opojna pića sa zdravstvenog gledišta”, od dr. Mustafe Denišlića i dr. Mehmeda Zečevića.
 4. Izvještaj Glavnog odbora “Gajreta” za godinu 1920. - 21. podnešen Glavnoj skupštini 24. jula 1921., štamparija “Bosanske Pošte” u Sarajevu. str. 34. 30x22. Ćir.
 5. “Gajretova” biblioteka.
Broj 1: Hamza Humo: Pod žrvnjem vremena. Pripovetke, Sarajevo. 1928. str. 157. + (3). 20x14. Ćir.⁹
 6. Spomenica dvadesetpetogodišnjice “Gajreta” 1903.-1928. Uredio Hamza Humo. Izdao Glavni odbor “Gajreta” u Sarajevu 1928. str. 136+58. 26x23. Ćir. i lat. Sadržaj: Od prelaza na Islam do novih vidika (Tradicija i njena posljedica u vezi sa prelazom na Islam. Veličine istočnog parnasa. Domaći pisci koji su pisali na srpskom jeziku. Stubovi osmanlijskog carstva. Međusobne borbe i borbe s Osmanlijama. Kulturni spomenici. Okupacija, jedna njena karakteristična strana i njene posljedice. Hercegovački ustanak i političke prilike poslije njegovog sloma. Džabića pokret i daljnji razvoj političkih prilika. Kulturni život. Omladinski pokret). Dvadeset pet godina “Gajretova” djelovanja u riječi – slici i broju (1903. – 1928.). Istorijat rada pododbora i povjerenika “Gajreta”.

⁹ Izašla samo ova jedna knjiga. Kasnije, opet kao broj 1 “Gajretove” biblioteke, izašla su *Gajretova predavanja*.

Tabelarni pregled (članovi Glavnog odbora "Gajreta" od 1903. – 1928. Štipendije od godine 1903. – 1913. Štipendije od 1920. – 1928. Potpore godine 1903. – 1927. Pregled konvitskih pitomaca od godine 1919. – 1928. Prihodi od 1. marta 1903. do 30 juna 1914. Prihodi od 24. februara 1919. do 30 juna 1928. Rashodi od 1. marta 1903. do 30. juna 1914. Rashodi od 24. februara 1919. do 30. juna 1928. Počasni članovi. Veliki dobrotvori – legatori. Dobrotvori. Utemeljači.

7. "Gajretova" biblioteka.
- Broj 1: *Gajretova predavanja*. Izdaje Glavni odbor "Gajreta". Sarajevo. Str. 36. 22x15. Sadržaj: Hadži Mehmed Džemaludin Čaušević: "Vjera", Šerif Bubić: "Budimo zadrugari", Hamdija Mulić: "O odgoju djece".
 - Broj 2: *Gajretova predavanja*. Sarajevo. Str. 43+(5). 22x15. Sadržaj: Osman Nuri Hadžić: "Islam i prosvjeta", Derviš Tafro: "Ko su bosansko-hercegovački muslimani", Šefkija Bubić: "Zadrugarstvo u Kraljevini Jugoslaviji".
 - Broj 3: *Gajretova predavanja*. 1931. Str. 57+(7). 22x15. Sadržaj: Hafiz A/bdulah/ Bušatlić: "Pet islamskih vjerskih obvezatnih dužnosti", Dr. A/bdulah/ Bukvica: "Iz higijene", Sulejman Mursel: "Napomena za kućni odgoj djece".
 - Broj 4: *Gajretova predavanja*. Sarajevo. Str. 37+(3). 22x15. Sadržaj: Ahmed M. Kemura: "Zadrugarstvo", H/usein/ S. Brkić: "Klima naše Kraljevine", Hajrudin Ćurić: "Ali-paša Rizvanbegović Stočević".
 - Broj 5: *Gajretova predavanja*. Sarajevo. Str. 31+(1). 22x15. Sadržaj: Dr. A/bdulah/ Bukvica: "Sifilis", dr. A/bdulah Bukvica: "Tuberkuloza", Hamdija Mulić: "Zašto se tužimo na svoju djecu", dr. Antonije Vuković: "Upotreba pića koje opija".
 - Broj 6: *Gajretova mala pozornica 1*, Ismet Bajgorić: "Spas u nevolji, Komad u 1 činu". Nagrađen na "Gajretovom" dramskom konkursu. Vlasništvo i naklada "Gajreta". Str. 12. 22x15.
 - Broj 7: *Gajretova mala pozornica 2*, Dževad Sulejmanpašić: "Zelen čovjek. Komedija u 1 činu. Iz muslimanskog seoskog života". Nagrađena na "Gajretovom" dramskom konkursu. 1932. (Sarajevo. Str. 26+(2). 22x15.
 - Broj 8: *Gajretova mala pozornica 3*, D/erliš/ Imamović: "Dekret. Komad u 1 činu". Nagrađeno na "Gajretovom" dramskom konkursu, 1932. Sarajevo. Str. 12. 22x15.

- Broj 9: *Gajretova mala pozornica 4*, Dušan Stevović – Jazmin: “Gajret. Vodvilj u 1 činu”. Nagrađeno na “Gajretovom” dramskom konkursu 1932. Sarajevo. Str. 19+(1). 22x15.
- Broj 10: *Gajretova mala pozornica 5*, Vasko Hamović: “Vukodlaci. Komedija u 1 činu”. Nagrađeno na “Gajretovom” dramskom konkursu 1932. Sarajevo. Str. 41+(1). 22x15.
- Broj 11: *Gajretova mala pozornica 11*,¹⁰ Mustafa Alikalfić i Vehbija Imamović: “Emancipovana žena. Komad u 1 činu”. Sarajevo. Str. 16. 22x15.
- Broj 12: *Gajretova predavanja*. Sarajevo. 1934. Str. 39+(1). 22x15. Sadržaj: Hafiz Muhamed Pandža: “Značaj društvenog života po islamu”, Hamid Dizdar: “Dižimo Gajretov dom”, Šefkija Bubić: “Organizacija kućnog obrta”.
- Broj 13: *Gajretova predavanja*. Sarajevo. 1934. Str. 27+(1). 22x15. Sadržaj: M/uhamed/ Tajib Okić: “Islamski filozofi”, Vehbija Imamović: “Zadrugarstvo i koristi od njega”, Šefkija Bubić: “Kuda ćemo s našom omladinom”, Hajrudin Ćurić: “Husein-kapetan Gradašćević – Zmaj od Bosne”.
- Broj 14: *Gajretovo bajramsko veče 1935. godine*. Sarajevo. 1935. Str. 32. 22x15. Sadržaj: “Otvorenje Gajretove večeri – Pod tuđinom i u slobodi”, Mustafa Mulalić: “Čuvajte ognjište, alegorična epizoda iz muslimanskog života”, Hafiz Muhamed Pandža: “Muhamed resulul-lah”.
- Broj 15: Hafiz Muhamed Pandža: *Kratka nauka islamske vjere. Drugo popunjeno izdanje*, Izdanje i naklada društva “Gajret”. Sarajevo. 1935. Str. 111+(1) 17x12.¹¹
- Broj 16: Sule/jman/ Alečković: *Oprostite mu...! Drama u 1 činu*. Sarajevo. 1935. Str. 15+(). 17x12.
- Broj 16:¹² M/ehmedalija/ Fazlagić: *Praktičan voćar. O kalemljenju*, Sarajevo. 1935. Str. 15+(). 17x12.

¹⁰ Pogrešno, treba da stoji 6, a ne 11.

¹¹ Prvo izdanje *Kratke nauke...* izašlo je 1934. pod naslovom: *Kratka nauka islamske vjere za odrasle i djecu. Sastavio i izdao Hafiz Muhamed Pandža*, Sarajevo. 1934., str. 102+(2). 17x12.

¹² Valjda greškom i ovaj svezak označen je brojem 16. Ni kasnije to nije ispravljeno.

- Broj 17: Besim Korkut: *Kratak pregled povijesti islama*, Sarajevo. 1935. Str. 39+(1)+1 zemljopisna karta. 22x15.
- Broj 18: Hazim Muftić: *Šta nam je u današnjici najpotrebnije?*, Sarajevo. 1935. Str. 11+(1). 22x15.
- 8. *Pravilnik za izgradnju Gajretova doma u Sarajevu*, Sarajevo. 1934. Str. 7+(1). 16x12.

9. *Gajret*, Glasilo “Gajretova” društva za potpomaganje đaka muslimana na srednjim i višim školama.

List je izlazio od 1907. s prekidima do konca marta 1941. godine. Od prvog do trećeg godišta (1907. – 1910.) *Gajret* je bio glasilo “Gajret” društva za potpomaganje đaka muslimana na srednjim i višim školama; od četvrtog do sedmog godišta (1911. – 1914.) on je list za društvene poslove i narodno prosvjećivanje. Prvi svjetski rat je prekinuo djelatnost i društva “Gajret” i izlaženje njegovog organa. Ponovno počinje izlaziti 1921. godine kao organ društva “Gajret” – kulturno-beletristički časopis. To osmo godište je imalo svega tri broja. I slijedeće, deveto godište (1922.), imalo je svega tri broja, a bilo je organ “Gajreta”, društva za ekonomsko i kulturno podizanje muslimana. Onda je opet nastala jedna pauza od preko godinu i po dana, pa se, izgleda zaboravilo osmo i deveto godište, i godine 1924. počinje *Gajret* ponovo izlaziti, ali godište je označeno brojem VIII i to kao list “Gajreta”, društva za kulturno i ekonomsko podizanje muslimana. Ponovno deveto godište (ustvari jedanaesto), 1925. i dalje do kraja 1930. godine nose oznaku *List Gajreta*, društva za kulturno i ekonomsko podizanje muslimana. Od 1931. do svog posljednjeg broja, *Gajret* je Glasnik kulturno-prosvjetnog društva “Gajreta”. Razne redakcije napravile su zbrku u brojevima godišta, pa je od stvarnog desetog godišta, a označeno je broj VIII, potrebno uvijek dodavati i koja kalendarska godina.

Tako je	VIII godište zapravo	X, 1924.
	IX godište zapravo	XI, 1925.
	X godište zapravo	XII, 1926.
	XI godište zapravo	XIII, 1927.

Poslije ovog godišta, zapravo od početka 1928. godine, opet je označeno novo godište brojem IX, što je ustvari XIV godište; ponovno X godište je ustvari XV, 1929., a ponovno XI godište je zapravo XVI, 1930.

Tako je iza toga

XII	godište zapravo	XVII, 1931.
XIII	godište zapravo	XVIII, 1932.
XIV	godište zapravo	XIX, 1933.
XV	godište zapravo	XX, 1934.
XVI	godište zapravo	XXI, 1935.
XVII	godište zapravo	XXII, 1936.
XVIII	godište zapravo	XXIII, 1937.
XIX	godište zapravo	XXIV, 1938.
XX	godište zapravo	XXV, 1939.
XXI	godište zapravo	XXVI, 1940.
XXII	godište zapravo	XXVII, 1941.

Urednici *Gajreta* su bili: Edhem Mulabdić od 1. do 4. broja prvog godišta (1907. – 1908.), Mustabeg Halilbašić od 5. do 12. broja prvog godišta; Osman Đikić od drugog godišta (1909.) do trećeg broja petog godišta (1912.); Avdo Sumbul od četvrtog broja peto godište do petog broja sedmog godišta (maj 1914.); Šukrija Kurtović osmo godište (1921.); *Kancelarija Gajreta* deveto godište (1922.); Hamid Kukić osmo godište (1924.) do broja 20. godine IX (1927.); Hamza Humo od broja 21. osmo godište (1927.) do kraja istog godišta, onda opet po treći put deveto godište (1928.), pa po drugi put deseto godište (1929.), jedanaesto (1930.) i prva tri broja dvanaesto godište (1931.). Od broja 4 dvanaestog godišta (1931.) do posljednjeg broja 3. godine XXII (1941.) opet Hamid Kukić.

* * *

Kulturno-socijalna sekcija Beogradskog “Gajreta” – “Osman Đikić” izdala je knjigu:

Rad na ispitivanju našeg sela, Sarajevo. 1940. Str. 63+(1). 17x12. Sadržaj: Ahmed Kemura: “Rad studentske omladine na selu”, Reuf Tvrtković: “Nekoliko zdravstveno-higijenskih utisaka iz tuzlanskih sela”, Hišam Serdarević:

“Impresije sa sela”, Šefik A. Berbić: “Socijalna formacija sela Lukavca”, Hilmiya Hasanagić i Hasan Haki: “Privredno stanje seljaka u Bašigovačkom džematu”.

“Ittihad” (1906. – 1945.)

Muslimansko zanatlijsko udruženje “Ittihad” u Mostaru, osnovano 1906. godine, najstarije je muslimansko društvo te vrste. U sastavu društva bila je i Maloobrtnička zadruga, a inicijativom “Ittihada” osnovana je i “Organizacija maloobrtnika”. Troškom društva održan je 1919. godine Tečaj za krojenje i šivenje sistema “Univerzal” koji je završilo 40 muslimanskih djevojaka, da odmah nastave sa radom i obukom u tek osnovanoj “Muslimanskoj ženskoj zadruzi”.¹³

U povodu dvadesetogodišnjice društva i pedesetpetogodišnjice rođenja dr. Safvet-bega Bašagića, te 30-godišnjice njegovog pjesničkog i naučnog rada izašla je u nakladi “Ittihada”:

Spomenica na Proslavu 55-godišnjice rođenja dr. Safvet-bega Bašagića (Mirza Safveta) i 30-godišnjice njegova pjesničkog i naučnog rada spojena sa proslavom 20-godišnjice Musl. Zanatl. Udruženja “Ittihad” u Mostaru 31. I–1. II 1926. “Od srca k srcu” Ittihad 1870.-1896-1926. 1906.-1926, Mostar. 1926. str. 48 16x21. Sadržaj: “Prva pjesma Mirza Safveta”, dr. Safvet-beg Bašagić: “Muslimanskom zanatlijskom udruženju Ittihadu u Mostaru”, Salih Baljić: “Kako je došlo do ove proslave?”, Mirza Safvet: “Sumorne melodije”, Hamdija Kreševljaković: “Dr. Safvet-beg Bašagić – Redžepašić”, Ahmed Muradbegović: “O značenju dr. Safvet-bega Bašagića u našoj književnosti”, Ata Nerćes:¹⁴ “Uzgojne misli u pjesmi Mirze Safveta”, Edhem Mulabdić: “Safvet-beg Bašagić izvan literature”, Hamdija Kreševljaković: “Bibliografija”, Hakija Ćemalović: “Riječ – dvije k Dvadesetogodišnjici “Ittihada”.

Prilikom svog osnutka, društvo je izdalo i *Pravila Muslimanskog zanatlijskog udruženja “Ittihada”*, Sarajevo. 1906. str. 16 19x12.

¹³ O “Ittihadu” i njegovu radu napisao je Vehbija Imamović članak: “‘Ittihad’, naše najstarije zanatlijsko društvo”. Kalendar “*Gajret*” za 1940. godinu, str. 286-289.

¹⁴ Ata Nerćes je pseudonim Hamdije Mulića.

“Hurijet” (1908.-1945)

Muslimansko radničko i zanatlijsko udruženje “Hurijet” u Sarajevu (od 1936. godine Muslimansko zanatlijsko i privredno udruženje “Hurijet”) osnovano je 1908. godine. Naročito mu je bila aktivna Sekcija za namještanje i potpomaganje zanatlijske mladeži. Društvo je imalo i svoj šegrtski dom. Potkraj svog djelovanja izgradilo je i vlastiti dom.¹⁵

Društvo je izdalo:

1. *Hurijetov džepni kalendar za godinu 1340. – 1922.*, Sarajevo. 1922. Str. 118+(74). 12x8.
Godina II za godinu 1341 – 1923, Sarajevo. 1923. Str. 120+(66). 12x8.
Godina III za godinu 1342 – 1924, Sarajevo. Str. 128+(48). 12x8.
Godina IV za godinu 1343 – 1925, Sarajevo. 1925. Str. 113+(47). 13x10.
2. Hurijetova biblioteka.
 Knjiga I: Hamdija Mulić: *Uzgoj i zaštita zanatskog podmlatka*, Sarajevo. (1930). Str. 19+(1). 15x11.
 Knjiga II: Šefkija Bubić: *Priprema kalfa za buduće samostalne majstore. (Ramazansko Hurijetovo predavanje za proširenje organizacije Hurijeta u Kraljevini Jugoslaviji)*, Sarajevo. (1931). Str. 24. 18x13.
Pravila Muslimanskog zanatlijskog i privrednog udruženja “Hurijet”, Sarajevo. 1936. str. 20. 19x12.

Muslimansko muallimsko – imamsko društvo za Bosnu i Hercegovinu” (1909. – 1913.)

Društvo je osnovano radi zaštite i unapređenja staleških interesa imama i muallima. U tu svrhu pokrenulo je i svoje glasilo pod naslovom:

Muallim. List za pouku i za staleške interese muallima i imama u Bosni i Hercegovini. Vlasnik i izdavač: Muslimansko muallimsko imamsko društvo za Bosnu i Hercegovinu. Arebicom.

– Godina I. 1910. – 1911. (1328. – 29.) Broj 1 – 12.

¹⁵ O “Hurijetu” i njegovu radu pisali su: Ahmed Ljubunčić: “Hurijet muslimansko radničko zanatsko udruženje u Sarajevu. Kratak prikaz Hurijetovog rada”, Sarajevo. 1931., str. 35+(5); Bekir Omersoftić: “Hurijet”. *Kalendar “Gajreta” za godinu 1941.*, str. 315-321.

- Godina II. 1911. – 1912. (1329. – 1330.) Broj 1 – 12. Prilog uz broj 12: Hadži Mehmed Džemaludin ef. Čaušević, Reis-ul-ulema. Str. 4, latinicom.
- Godina III. 1912. – 1913. (1330. – 1331.). Broj 1 – 12. Prilog uz broj 12: Zapisnik IV redovne glavne skupštine “Muallimsko-imamskog društva” održane dne 8. septembra 1913. Str. 181 – 194, latinicom.

Urednik sva tri godišta bio je Muhamed Seid Serdarević.

Pored lista društvo je izdalo:

Pravila Muslimanskog muallimskog i imamskog društva za Bosnu i Hercegovinu, Islamska dionička štamparija (tiskara) u Sarajevu. (1909.) Str. 16. 19x12.

“Udruženje bosansko-hercegovačke ilmije” (1912. – 1918.)

Ovo udruženje učlanjivalo je sve vjerske službenike (muderise, profesore vjeronauke, šerijatske suce, vaize – propovijednike), a ne samo imame i muallime. I Muallimsko-imamsko društvo na svojoj četvrtoj godišnjoj skupštini održanoj 8. septembra 1913., zaključilo je da se fuzionira sa Udruženjem bosansko-hercegovačke ilmije. Rad društva se normalno odvijao zapravo do početka rata 1914. godine. Tokom ratnih godina i njegov rad je zamro, kao skoro i svih drugih društava.

Društvo je izdavalo:

1. *M i s b a h*. Organ Udruženja bosansko-hercegovačke ilmije.
 - Godina I. 1912.-1913./1330.-1331. Broj 1-24.
 - Godina II. 1913.-1914/1331.-1332. Broj 1-22.
 - Godina III. 1914./1332.-1333. Broj 1-19. Posljednji broj 19 izašao je 6. jula 1914.

List je izlazio prve godine kao časopis arebicom, a druge i treće godine kao novina arebicom, latinicom i ćirilicom. U trećoj godini list se zvao *Jeni misbah*. Urednik lista za svo vrijeme izlaženja bio je Sakib Korkut.
2. Knjižnica Udruženja bosansko-hercegovačke ilmije.
 - Svezak I: Hamdija Mulić: *Za reformu naše nastave*, Sarajevo. 1914.-1332. Str. 72+(4). 24x17. Arebicom.

- Svezak II: *Vjera i zdrav razum (Ed-dinu fi nazaril-aklis-sahih)*, Napisao Dr. M/uhamed/ Tefvik Sidki. Sa arapskog preveli: M/unib/ Cerić i H/afiz/ B/ećir/ Fejzagić. Prilog *Jeni misbahu*. Sarajevo. 1914. Str. 56. 24x17.¹⁶
- 3. *Pravila Udruženja bosansko-hercegovačke ilmije. "Bosna ve Hersek džemijeti ilmijesi"*, Islamska dionička štamparija u Sarajevu. (1912.). Str. 33-(1). 19x12. Arebicom. Ista Pravila štampana su kao prilog brojevima 20 i 21 godine II lista *Misbah*, a onda i posebno.

“Merhamet” (1913. – 1945.)

Muslimansko dobrotvorno društvo “Merhamet” u Sarajevu osnovano je 1913. godine u svrhu “pomaganja muslimanske sirotinje u glavnom gradu Herceg-Bosne”. Društvo je iz godine u godinu jačalo, čiji su rad i uspjesi bili dobro zapaženi.

Blagotvorno djelovanje “Merhameta” naročito je došlo do izražaja za vrijeme Drugog svjetskog rata, kada društvo razvija veliku aktivnost za zbrinjavanje desetine hiljada izbjeglica iz postradalih krajeva. Pored kuhinje, iz koje se dnevno davalo preko hiljadu obroka tople hrane, “Merhamet” je bio otvorio i svoj Dječiji dom za izbjegličku djecu, koja su ostala bez roditelja.

Merhamet je izdao:

1. *Pravila Muslimanskog dobrotvornog društva “Merhamet” za sprječavanje prosjačenja i potpomaganje sirotinje u Sarajevu*, Sarajevo. 1913. Str. 21+(3). 19x12. Arebicom.¹⁷
2. *Merhametov džepni kalendar za godinu 1343*. 1925., Sarajevo. Str. 43+(33). 12x10. Naslov latinicom i arebicom.

¹⁶ Osman A. Sokolović u *Pregledu štampanih djela na srpsko-hrvatskom jeziku muslimana Bosne i Hercegovine od 1878. do 1948.*, Sarajevo. 1957., str. 14. i 23. bilježi da *Vjera i zdrav razum* ima 6 strana. Međutim, Abdulah Budimlija, imam u Bijeljini, posjeduje primjerak ove knjige sa 56 strana. Ni njegov primjerak nije kompletan!

¹⁷ U *Spomenici Merhametovoj...* strana 42, navodi se da su pravila Merhameta izašla latinicom 1914. godine.

- *Merhamet. Kalendar Muslimanskog dobrotvornog društva "Merhamet" za godinu 1344.-1926. Godina II*, Izdao i uredio za društvo "Merhamet" Omer Šehić. Sarajevo. Str. 62+(34). 15x11.
Godina III za godinu 1346.-1928. Sarajevo. Str. 64+28. 14x10.
Godina IV za godinu 1347.-1929. Sarajevo. Str. 66+(30). 14x10.
- 3. *Izveštaj Upravnog i Nadzornog odbora društva "Merhamet" u poslovnoj godini 1930.*, Sarajevo. 16 nepaginiranih strana. 22x15.
- 4. Spomenica 20-godišnjice opstanka i djelovanja Muslimanskog dobrotvornog društva "Merhamet" u Sarajevu. 1913.-1933., Sarajevo. 1933. Str. 79+(1). 24x17. Naslov ćirilicom i turski arapskim slovima. Ostali tekst latinicom. Sadržaj: "Merhamet" prilikom 20-godišnjice (pjesma)", "Predgovor – Proglas što ga je upravio onovremeni Reisul-ulema prigodom osnutka Merhameta muslimana Sarajeva", "Vasijeti (legati) ostavljeni Merhametu", Hadži Mehmed Handžić: "Pomaganje sirotinje", "Upravni odbor Merhameta kroz 20 godina", "Odbori društva", "Merhamet za 1933. godinu", "Kronika Merhametovog rada", "Tri najzaslužnija odbornika Merhameta", "Rad u brojkama", "Imovina Merhameta na dan 15.X 1933." "Stanje Merhametove blagajne na 15.X 1933.", "Osnutak ženske sekcije Merhameta", "Gospoda, koja svake godine daju svoj zekat Merhametu", "Gospoda, koja su ove godine (1933.) svoje kurbane poklonili Merhametu", "Sakupljači dobrovoljnih priloga pred džamijom prilikom Bajrama", "Popis prodavača otkupnih znački za Merhametov dan", "Šefkat u Skoplju i "Merhamet" u Livnu", "Apel Merhameta na muslimansko građanstvo Sarajeva", "Zahvala Merhameta".
- 5. Mehmed Handžić: Vasijetnama (Oporuka), Sarajevo. Izdalo društvo Merhamet. 1353.-1934. Str. 11+(1). 33x12.

“Spas” (1919.-1921.)

Muslimansko prosvjetno i potporno društvo “Spas” u Banjoj Luci¹⁸ (osnovano 1919. godine, a prestalo s radom tokom 1921. godine) izdalo je:

1. *Pravila Muslimanskog prosvjetnog i potpornog društva “Spas” u Banjoj Luci*, Banja Luka. 1920. str. 21+(3). 15x10.
2. *Ahmet Đumišić: Ko smeta napretku i prosvjeđivanju muslimana, a osobito muslimanki. Napisao ...*, Banja Luka. 1919. Str. 24+(2). 19x12.
3. *Predstavka prosvjetnog i potpornog društva “Spas” Banja Luka Presvijetlom gosp. H. Džemaludin ef. Čauševiću reisul-ulemi*, Banja Luka. 1919. Str. 24. mala osmina.¹⁹

“Narodna uzdanica” (1923.-1945.)

Muslimansko kulturno društvo “Narodna uzdanica”, osnovano je 1923. godine sa zadatkom kulturnog i prosvjetnog pridizanja muslimana, te pomaganja školovanja muslimanske omladine. Imala je svoje srednjoškolske internate u Sarajevu, Banjoj Luci, Mostaru i Tuzli; za studente u Zagrebu, a za zanatlijsku omladinu u Sarajevu. Pored internata davala je stipendije, potpore i pomoći srednjoškolcima i studentima.

Godine 1943. osnovan je “Gospodarsko-društveni odjel Narodne uzdanice” u cilju privrednog pridizanja muslimana.

Od augusta 1941. godine društvo nosi ime Hrvatsko muslimansko kulturno društvo “Narodna uzdanica”.

¹⁸ Osnivači društva su bili: Adem Afgan, trgovac; Ahmet Đumišić, poručnik; Ibrahim Đafčić, službenik; Šaćir Dedić, učitelj; Muhamed Muftić, student; Sulejman Filipović, poručnik (sada predsjednik Vrh. vakuf. sabora); Mustafa Karahasanović, student; Muhamed Đumišić, službenik.

Prvi predsjednik društva bio je Adem Afgan, a tajnici Muhamed Đumišić i Muhamed Muftić. (Prema dobivenim podacima od Muhameda Đumišića u pismu od 2. II 1961. godine).

¹⁹ Predstavku sastavio Šaćir Dedić, a ispred društva potpisali Adem Afgan kao predsjednik, Muhamed Đumišić i Muhamed Muftić kao tajnici.

Narodna uzdanica je izdala:

1. *Narodna uzdanica kalendar za godinu 1933. (1351.-1352. po hidžretu). Godina I*, Uredio Redakcioni odbor. Sarajevo. 1932. Str. 159+(9). 23x16.
 - *Godina II. 1934. (1352. – 1353. po Hidžretu)*, Sarajevo. 1933. Str. 193+(15). 23x16.
 - *Godina III. 1935. (1353. – 1354. po Hidžretu)*, Sarajevo. 1934. Str. 181+(13). 23x16.
 - *Godina IV. 1936. (1354. – 1355. po Hidžri)*, Sarajevo. 1935. Str. 176+(20). 23x16.
 - *Godina V. 1937. (1355. – 1356. po Hidžri)*, Sarajevo. 1936. Str. 197+(13). 23x16.
 - *Godina VI. 1938. (1356. – 1357. po Hidžri)*, Sarajevo. 1937. Str. 234+(22). 23x16.
 - *Godina VI. 1938. (1356. – 1357. po Hidžri)*, II izdanje.²⁰ Sarajevo. 1937. Str. 234+(22). 23x16.
 - *Godina VII. 1939. (1357. – 1358. po Hidžri)*, Sarajevo. Str. 205+(17). 23x16.
 - *Godina VIII. 1940. (1358. – 1359. po Hidžri)*, Sarajevo. Str. 255+(25). 23x16.
 - *Godina IX. 1941. (1359. – 1360. po Hidžri)*, Sarajevo. Str. 183+(21). 23x16.
 - *Godina X. 1942. (1360. – 1361. po Hidžri)*, Sarajevo. Str. 235+(41). 23x16.
 - *Godina XI. Književni zbornik za godinu 1943.*, Uredio Redakcioni odbor. Odgovorni urednik
 - Salim Čatić, profesor. Sarajevo. 1942. Str. 180+(60). 23x16.
 - *Godina XII. 1944. (1363. – 1364. po Hidžri)*, Uredio Alija Nametak. Sarajevo. 1943. Str. 197+(31). 23x16.
 - *Godina XIII. 1945. (1364. – 5. po Hidžri)*, Uredio Alija Nametak. Sarajevo. 1944. Str. 213+(43). 23x16.

²⁰ Do drugog izdanja je došlo, što se iz teksta prvog izdanja izbacila pjesma “Omladini Narodne uzdanice” od Ismeta Šabića jer je akrostih pjesme bio uvredljivog sadržaja. Mjesto izbačene pjesme stavljena je još jedna slika uz članak Sulejmana Suljagića: “Planinarska zapažanja”.

2. *Čitanka "Narodne uzdanice" za one koji tek nauče čitati i pisati*. I Izdanje, "Narodna uzdanica". Sarajevo. 1941. Str. 47+(1). 23x16.²¹
3. *Pravila Muslimanskog kulturnog društva "Narodna uzdanica" u Sarajevu*, Sarajevo. 1938. Str. 23+(1). 16x10.²²
4. *Novi behar*. List za pouku i zabavu, Vlasnik: Glavni odbor Hrvatsko-muslimanskog kulturnog društva "Narodna uzdanica" u Sarajevu. Glavni i odgovorni urednik Alija Nametak.
 - *Godina XVI. 1944.*, Broj 1-24.
 - *Godina XVII. 1945.*, Broj 1-6. Posljednji broj 6 datiran je sa 15. ožujka 1945.²³

"Rad" (1924. – 1941.)

Kolo saveza trezvene mladeži "Rad" pri Muslimanskom društvu "Trezvenost" u Sarajevu, osnovano je 1924. godine. Cilj mu je, kao i uopće kod društava trezvenjačkog karaktera, borba protiv alkohola, naročito među omladinom. Društvo je bilo razvilo veliku aktivnost. Održavana su predavanja, priređivane akademije, mevludi, sijela itd. Odmah po kapitulaciji Jugoslavije 1941. godine društvo je, kao i mnoga druga, prestalo raditi.

Kolo je izdalo:

Trezvenost kalendar za godinu 1926. Godina I, Sarajevo. Str. 149+(50). 15x12.²⁴

²¹ Vakufska direkcija u Sarajevu izdala je 1938. godine *Početicu za nepismene. Čitanka Narodne uzdanice* trebalo je da posluži onim koji su prešli *Početicu za nepismene*. Prema podacima svojevremeno dobivenim od Hamdije Mulića, učitelja u Sarajevu.

²² Godine 1943. štampana su *Pravila Hrvatsko-muslimanskog kulturnog društva "Narodna uzdanica" u Sarajevu*, Sarajevo. 1943., str. 23+(1). 14x10.

²³ *Novi Behar* počeo je izlaziti 1927. godine. Vlasnik mu je bila Islamska dionička štamparija u Sarajevu. To je ona i ostala sve dok nije "Narodna uzdanica" preuzela list krajem 1943. godine.

²⁴ Osman A. Sokolović u svome *Pregledu štampanih djela... III*, Sarajevo, 1959, str. 12 navodi, da su izašla tri kalendara "Trezvenosti". Međutim, godinu navodi samo za godinu I/1926. Pomen godini II ili III kalendara nigdje više nisam našao.

“Reforma” (1928.)

Društvo (organizacija) naprednih muslimana “Reforma” osnovano je u Sarajevu 1928. godine (konstituirajuća skupština održana 29. I 1928.) u cilju kulturnog, prosvjetnog i privrednog podizanja muslimana u Bosni i Hercegovini. Posebno društvo je stavilo sebi u zadatak uvođenje muslimanke u društveni i privredni život.

U tom cilju društvo je pokrenulo list:

Reforma. Organ “Reforme” organizacije naprednih muslimana. Godina I/1928. Broj 1 (23. III 1928.) – 10 (6. VIII 1928.) Izdavač za *Reformu* bio je Asim Dugalić, a urednik Dževad Sulejmanpašić. List je do broja 9 izlazio kao sedmični, a onda kao mjesečnik (broj 10). Broj 10 je ujedno i posljednji broj ovog lista.

Društvo je izdalo i *Pravila “Reforme”, organizacije naprednih muslimana*, Sarajevo. 1928. Str. 16. 15x11.

“El-Hidaje” (1936.-1945.)

“El-Hidaje” Organizacija ilmije Kraljevine Jugoslavije (od polovine 1941. Organizacija ilmije u NDH), osnovana je 1936. godine, uz svoj osnovni cilj, zaštita i unapređenje interesa svog članstva, bila je razvila uspješan rad na vjerskom, kulturnom i prosvjetnom pridizanju muslimana. U toku rata 1941.-1945. “El-Hidaje” je bila usmjerila svoj rad u zajednici sa ostalim muslimanskim društvima na zbrinjavanju i pomaganju mnogobrojnih izbjeglica i stradalnika. Dizala je svoj glas protiv nepravdi i bezakonja, koja su dolazila od strane okupatora, tadašnjih državnih vlasti, pojedinaca ili inače. Ona je inicijator i tvorac poznate Sarajevske rezolucije (oktobar 1941.), kojom se tražilo da se u Bosni i Hercegovini prestane sa nasiljima i progonima nedužna svijeta, da se uvede red i zakonitost, te da svi građani bez razlike uživaju jednaka prava. Iza ove (sarajevske) rezolucije pojavile su se banjalučka, mostarska i bijeljinska. Prijedorska rezolucija nosi datum 27. IX 1941. godine. U svim ovim rezolucijama osuđuju se bezakonja režima i traži uvođenje zakonitosti i reda u Bosni i Hercegovini.

“El-Hidaje” je izdala:

1. *Pravila društva “El-Hidaje” organizacije ilmije, Kraljevine Jugoslavije u Sarajevu*, Sarajevo. 1936. Str. 24. 19x12.

2. Kasim Dobrača: *Kadijanije i Ahmedije (Kadijanizam i Ahmedizam)*, Sarajevo. 1938. Str. 70+(2). 19x12. P. o. iz El-Hidaje, god. II/1937-38., broj 7-12.
3. *El-Hidajin ilmihal za svakog muslimana i muslimanku*, Sarajevo 1942. Str. 63+(1). 20x14. Sadržaj: H. Mehmed Handžić: "Predgovor", Salih Lončarević: "Potreba i korist vjere", H. Mehmed Handžić: "Islamsko vjerovanje", Abdulah Dervišević: "Muhamed alejhiselam", Abdulah Dervišević: "Kurani-azimušan", Salih Šabanović: "Život poslije smrti", H. Mehmed Handžić: "Riječi i djela, koji izvode iz vjere", Šaban Hodžić: "Osnovne islamske dužnosti", Šaban Hodžić: "Čistoća je sastavni dio vjere", Kasim Dobrača: "Namaz", Šaban Hodžić: "Ramazanski post", Omer Mušić: "Zekat", Omer Mušić: "Hadž", Mustafa Hadžimulić: "Grijesi i pokajanja", Mustafa Hadžimulić: "Odabrani dani", Mahmud Traljić: "Islamska uljudnost".²⁵
Drugo nepromijenjeno izdanje izašlo je iste 1942. godine.
4. Ramazanska poruka Glavnog odbora El-Hidaje muslimanima Bosne i Hercegovine (sa *nadnevkom od 22. VIII 1942. godine*) str. 4. 22x15.
5. Hadži Mehmed Handžić: *Sjećanje na pobjedu na Bedru druge godine po Hidžri. (Predavanje za El-Hidajin dan 17. ramazana)*, Sarajevo. 1942. Str. 8 22x15.
6. *Islamski obiteljski život*, Sarajevo 1942. Str. 63+(1). 19x14. Sadržaj: H. Mehmed Handžić: "Predgovor", Ibrahim Trebinjac: "Važnost i značaj obitelji", Hasan Bajraktarević: "Osnivanje obitelji – ženidba ili brak", Osman Omerhodžić – H. Mehmed Handžić: "Uvijeti i posljedice ženidbe", Ibrahim Trebinjac: "Blud (zinaluk)", Kasim Hadžić: "Jednoženstvo i višeženstvo", Kasim Hadžić: "Mješoviti brakovi", Ibrahim Trebinjac: "Razvod braka (talak)", Mahmud Traljić – H. Mehmed Handžić: "Čuvanje braka", Muhamed Fočak: "Dužnosti i prava bračnih drugova", H. Mehmed Handžić: "Iz života Alajhisselamova sa svojom obitelji", Mustafa Hadžimulić: "Pokrivanje žene i njen boravak doma", Mahmud Traljić: "Rađanje djece", Mehmed Mujezinović – Kasim Dobrača: "Dužnosti prema djeci", Fejzulah Hadžibajrić: "Dužnosti

²⁵ Imena autora članaka prema primjerku knjige kod pisca ovog napisa.

- prema roditeljima”, H. Mehmed Handžić: “Dužnosti prema rodbini i komšijama”, Husein Đozo: “Koristi i posljedice valjanog kućnog odgoja”, H. Mehmed Handžić: “Nekoliko hadisa u vezi sa sadržajem knjige”.²⁶
7. Alija Bejtić: *Elči Hadži Ibrahim-pašin vakuf u Travniku. Prilog kulturnoj povijesti Travnika*, Sarajevo. (Izdao Glavni odbor El-Hidaje). 1942. Str. 39+(1). 23x16. P. o. iz El-Hidaje, god. V, br. 7-12.
 8. Hadži Mehmed Handžić: *Vazovi*,²⁷ Sarajevo. 1943. Str. 174+(2). 20x1,2.
 9. Hafiz Ibrahim Trebinjac: Nekoliko opasnih društvenih bolesti kod nas, Sarajevo. 1944. Str. 72. 20x15.
 10. Hadži Mehmed Handžić: *Zbirka izabranih dova (iz Kur'ana i hadisa)*, Sarajevo. 1944. Str. 70+(2) – 48 teksta na arapskom jeziku. 14x10.
 11. Abdulfetah Halifa: *Islam i čistoća. S arapskog preveo Abdulah Dervišević*, Sarajevo. 1944. Str. 31+(1). 20x14. P. o. iz El-Hidaje, godina VII, broj 9-12.
 12. Hifzija Hasandedić: *Mustafa Sidki ef. Karabeg mostarski muftija od 1857. do 1878. godine i okupacija Mostara*, Sarajevo. Izdao Glavni odbor El-Hidaje. 1944. Str. 30. 21x14. P. o. iz El-Hidaje, godina VII, br. 3-10.
 13. Abdulah Škaljić: *Ženitbeni zakon “Hukuki aile kararnamesi”*, Sarajevo. Izdao Glavni odbor El-Hidaje. 1945. Str. 23. 21x14. P. o. iz El-Hidaje, god. VIII, br. 1-8.
 14. *El-Hidaje*, organ “El-Hidaje” organizacije ilmije Kraljevine Jugoslavije u Sarajevu.

– Godina I	1355.-1356.	(1936.-37.)	Broj 1-12.
– Godina II	1356.-1357.	(1937.-38.)	Broj 1-12.
– Godina III	1358.-1359.	(1938.-40.)	Broj 1-12.
– Godina IV	1359.-1360.	(1940.-41.)	Broj 1-12.

²⁶ Kao i pod brojem 25.

²⁷ Knjiga sadrži 34 vaza (propovijedi).

- Godina V 1361.-1361. (1941.-42.) Broj 1-12.
- Godina VI 1361.-1362. (1942.-43.) Broj 1-12.
- Godina VII 1362.-1363. (1943.-44.) Broj 1-12.
- Godina VIII 1363.-1364. (1944.-45.) Broj 1-8.

Posljednji broj 8 datiran je sa 25. II 1945.

Prva, druga i treća godina imala je kvart format, a četvrta do osme imala je format velike osmine. Naslov u prva tri godišta bio je usporedno latinicom na srpskohrvatskom i na arapskom jeziku i arapskim slovima.

List su uređivali: Hafiz Muhamed Pandža: godina I, broj 1-8; Hadži Mehmed Handžić: godina I, broj 9-12; II, IV, V, VI i VII; Šaban Hodžić: godina III; Kasim Dobrača: godina VIII, broj 1-8.

Kotarski odbor "El-Hidaje" u Tuzli sa ostalom ilmijom i uglednim građanima izdali su brošuru:

Kratka Risala o vjersko-moralnom odgoju muslimana, Tuzla. 1361.-1942. god. Str. 14-(2). Na naslovnoj strani je napomena: Dijeli se besplatno.

U Banjoj Luci izašle su tokom 1938. godine dvije brošure:

1. *Spas na obadva svijeta. Napisao u korist Banjalučke "El-Hidaje" Jahjazade*,²⁸ Banja Luka. 1938. Str. 16. 19x13.

2. *Savjet roditeljima o odgoju djece. Miradž. U korist Banjalučke El-Hidaje*, Banja Luka. Str. 16. 20x13. sadržaj: "Dvije nabožne pjesme bez naslova", Jahjazade: "Savjet roditeljima za odgoj djece", "Miradž (pjesma)".

"Bosna" (1938.-1943.)

Pjevačko društvo "Bosna" u Tuzli osnovano je 1938. godine. Radilo je do jeseni 1943. kada je Tuzla prvi put oslobođena. Prilikom povlačenja partizanskih jedinica iz grada sa vojskom je napustilo Tuzlu većina članova društva. Sa sobom su ponijeli i sve društvene i glazbene instrumente. Društvo više nije obnavljalo rad.

Rad društva je bio često napadan, naročito radi priređivanja igranki sa plesom. U tu svrhu izdat je (1943.) i jedan nepotpisan letak u kome se ironično govori o djelovanju društva i njegovih članova.²⁹

²⁸ Jahjazade je pseudonim Huseina Jahića iz Tuzle. Vidi: Husein Jahić, *Moje uspomene iz bivše jugoslovenske vojske*, Osijek. 1941., str. 72.

²⁹ Podatke dobio od Adema Mehmedagića, osnivača društva. Sada službenik Republičkog zavoda za socijalno osiguranje u Sarajevu.

Društvo je početkom 1943. raspisalo natječaj sa tri nagrade za najbolja predavanja o životu i ličnosti Muhammeda (A.S.). Najbolje ocijenjeno predavanje štampano je u 1.000 primjeraka i besplatno djeljeno:

El-Fahri: *Muhamedov (s.a.) lik čovjeka i borca. Odobreno od državnog i promičbenog ureda u Tuzli broj 30/43.*, Tuzla. Str. 14+(2)-19x12.³⁰

(*Bibliotekarstvo*, VII/1961., br. 2, str. 67-83.) ■

³⁰ El-Fahri je pseudonim Sulejmana Mašovića iz Zagreba.